

ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС

БРОЙ 204 Година XXVI
януари - февруари 2019
Цена 1,00 лв.

ВЕСТНИК ЗА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Основан от Д.Б.Митов и списван от него
от 1928 г. до 1944 г. в София

KAT № 430 ISSN 1310 - 7917

ЧЕСТИТ НАЦИОНАЛЕН ПРАЗНИК 3 МАРТ!

Уважаеми жители и гости
на Община Стара Загора,
Скъпи съграждани,
На 3-ти март преди 141 години
България възкръсва за нов живот.
Този ден поставя ново начало –
на нашето национално самочувствие,
на възраждането и утвърждаването
на българската държавност.
Нека отново заедно да преклоним глава пред
подвига на героите, които с кръвта си написаха славна страница в
нашата история!
Да бъдем единни и по-силни от всякога да прегърнем надеждата
за нашето бъдеще, тук, в нашия град, в нашата България!
С любов към Отечеството, да застанем отново в паметното
шествие, да пренесем и издигнем националния ни трибагреник
на Мемориалния комплекс „Бранителите на Стара Загора“.
По този път-поклон си нужен и ти! Ела!

ЗА СВОБОДАТА... ДА РАЗВЕЕМ БЪЛГАРСКОТО ЗНАМЕ!

Живко ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

Уважаеми
старозагорци,

Поздравявам Ви
сърдечно по случай 3 март
- ден за почит, ден за признание! Примерът,
който имаме, доказва, че сме необикновен
народ - способен да побеждава, да надгражда
в името на Отечеството! Свободата е право,
свободата е и отговорност! Нека бъдем
единни, нека бъдем с поглед в бъдещето,
вършейки добри дела в настоящето!
Честит празник!

Таньо БРАЙКОВ - Председател
на Общински съвет Стара Загора

КНИГИ И ВЕСТИ

***Антология ПОЕЗИЯ “Пеещо дърво” – 105 години Съюз на българските писатели

***Антология ПРОЗА “Иде ли”- 105 години Съюз на българските писатели

***Стефан СТАНЕВ: “Между науката и изкуството” – спомени, Университетско издателство“ Пансий Хилендарски – Пловдив, 2018.

***Мария ВАЧЕВА, Сполуката - есета и мисли, Варна - София, 2018.

*** „Непознатият Белин МАТИНОВ“ – изложба на рисунки в Галерия „БАЙЕР“, Стара Загора.

***Павлина ПЕТКОВА, През сезони и дни - хайбуни, Астартa, Пловдив, 2018.

ЩАСТИЕ

Седнах в парка край детска площадка. Царство, изваяно като от приказка! Смях, глъч и оления! На душата ми стана леко, леко... Загърбила делнични мисли, се върнах години назад.

Къси панталонки.

И на позълтелите снимки - синини по колената.

Слънцето хвърля последни отблясъци високо по върховете на дърветата. И животът ми клони към есента - богата съм! В ръката ми се гуши детска ръчица.

*** Валентин ДОНЧЕВСКИ, Камена сянка, поезия, изд. СВЕТУЛКА 44 АТЕНЕЙ, 2018.

ЕКВИВАЛЕНТНА БЕЗКРАЙНОСТ

Малка, като стих за дете.
Малко
одохотворено лице.
Малко, като
кратка нощ на влюбени.

Малка
като сърце на прилеп.
Малка,
като подтик
на самоубиец
преодолял самоубийство.

Това е моята победа.
След всичките
големи
и изгубени
сражения.

НА РАБОТА, БАЙОВЦИ ?!...

На фона на днешните борби и боричкания този призив ще прозвучи малко смешно. На работа!? Нам по се услажда борбата, тя по-лесно и по-бързо ни отвежда на желания бряг. Ние се борехме и за хлеб, и за мир, и за жилище – все се борехме. Със световния капитализъм, който се оказа наша днешна съдба. И с него се борехме. Сега, когато остана най-главната битка – с немощия, разбра се, че не в битката, а в работата е спасението. Това Левски е разбирал отлично. Неговите ч а с т и революционни комитети са пример за тази работа. И в неговата клетва можем да прочетем: *“Заклевам се и обещавам какво ще р а б о т я сь сичките си способности за освобождението на отечеството си България...”*

На работа, байовци... Дали пък Левски не е виждал утрешния/днешен смисъл на тия свои думи? Но дали е съзирал и недоумението, пред което ще изправи революционери и радикални мислители и тълкователи? На друго място обаче той казва не байовци, а “братия”. И не е нужен специален анализ, за да разберем, че и едното, и другото обръщение е обръщане към съмишленици, към хора, близки не само по род но и по душа. Че не бунтът и революцията са негово изконно занятие и потребност, а работата. Аз съм сигурен, че през тежкото и дълго робство народа български са спасили не толкова хайдутите, а занаятчиите. Апостола разбира това, разбира душната българска. Така, както ще я разберат и изтъкуват велики народоведи и психолози като Захари Стоянов, Димитър и Антон Страшимирови, Симеон Радев и Иван Хаджийски.

Но не вниква ли и Вазов в това противоречие на рисуваната от него революционер, на “тоя демон вездесъщ” – страшилище за империята?

Говореше често за бунт, за борба, кат за една близка обща веселба ...

“Левски“

Епопея на забравените”, 1883 г./

Демонът се оказва твърде светъл и весел характер. Такъв е и в портрета, който Ботйов ни оставя от оная зима край Букурещ: *“Студ, дърво и камък се пукат, а той не е ли не”*.

Нашият народ е народ-работник, а не бунтовник и революционер. Това все още не могат да го разберат някои! Защото за тях са по-важни борещт, бунтовникът, а не работникът. Плод, а и жертва на тая заблуда са вече няколко поколения българи.

...Левски изрядко говори за бунт и борба – нищо че Вазов му туря тъмко тия думи в устата. За него нещо обикновено е да каже: работим

за Отецеството. А това, че го прави не от конспиративни съображения, виждаме в едно писмо до Любен Каравелов. Там между другото четем:

“Време е с един труд да спечелим онова, което са търсили братия французи, т.е. млада Франция, млада Россия и прочее. Колко скъпо и с какви загуби! Брат брама да убие... Сега е време да преварим това з л о... Само с Божия помощ трябва ни още мъничко време да поработиме ...И тогава с Божия воля да съсием гилата и страшилища държава, та да съзидаме друга, много трайна по новото издание...” (к. м., К.Е.)

Много ясно Левски говори тук за РАБОТА, за т р у д в полза на оная държава, която се гради не върху кръв и съзли, но с разум и пот. Труд вместо кръв – това е комитетската стратегия на великия Апостол. Още в клетвата му се вижда това...

На работа, байовци – е неговият девиз. Изрядко, по неволя и принуда може да се чуят други нотки: *“Ето времето се вече решава... Силно ни принуждава вънкашното обстоятелство без друго да вървим на бой и минута да се не губи!”*

Кон са „викашните обстоятелства“ тук не е много ясно, но явно те извикват нетърпението да се отиде на бой. По дух Левски е близък до Каравелов, но с тая разлика, че в един момент може да замени просвещението с бунта, с борбата. За Левски борбата е вид работа. Едното не изключва другото, дори напротив: работата преходжа и дори се слива в представите му с борбата.

Ето как го е казал в писмо до Атанас Хинов: *“...Аз съм посветил себе си на отечеството си още от 61-во лято да му служа до смърт и да р а б о т я по народната воля.”*

“Частните” му комитети са нивата, на която се труди ден и нощ, неуморно и усърдно, системно и упорито. Дълбоката оран, с която великият сяч подготвя почвата за най-нежните и трудносъхраними семена на свободата, ни подсеща днес за плевелите,

Константин РАНГЕЛОВ

ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

Община Бяла, област Русе, обявя 18-ото издание на националния конкурс за поезия „ИСКРИ НАД БЯЛА“. Крайният срок за участие е **7 май 2019 г.** Участие в конкурса е анонимно и се провежда в 3 възрастови групи: участници до 16 години; участници до 30 години; участници над 30 години. Авторите трябва да изпратят 3 непубликувани стихотворения в 4 екземпляра на хартиен носител, като в отделен по-малък плик се прилагат данните на участника: трите имена, адрес, дата и година на раждане, телефонен номер и e-mail. Жури присъжда ТРИ награди (грамота, предметна награда или парична премия) и до 3 поощрителни награди (грамота) във всяка възрастова група. Награждаването ще се състои на 1 юни 2019 година. Произведенията се изпращат на адрес: Бяла – 7100, област Русе, площад „Екзарх Йосиф I“ №1 (За Националния конкурс за поезия „Искри над Бяла“). Повече информация в сайта на Община Бяла.

ЯНУАРИ – МЕСЕЦЪТ НА РАДИЧКОВ

Йордан РАДИЧКОВ почина на 21 януари 2004 година. Петнадесет години оттогава...

Ако писателят можеше да напише послеслова на своя живот, навярно щеше да започне с последните си мигове в мразовития януари: как се вижда в отвъдното с отслабнали очи, как се подготвя за последното пътуване... А дали е последно? - сигурно си задава въпроса. И си отговаря: Взираме се, слабо се вижда, докато се туткам още, тук, на земята... докато губя контакта със земния живот...

А какво ли е там, какво ли се мъти, размества, преразпределя в огромните неясни форми на Отвъдното?

И То ли е живот?

Можем ли да го наречем живот? Дали няма и там Верблюд и странно летящи?

Ето, иде тенена и му казва да почака, той щял да провери. Милия тенец, колко ще го кара да чака? И дали ще провери наистина, или и там ще вземе да свърши недовършените дела на някого? Нечии земни дела. Може пък да се скрие в запустяла колиба в пущинаците и да го повика при себе си, ела многострадални творцо, да си отпочинеш от земните грижи.

Кой може да каже, докато присвива очи и се вижда в райските кътчета, дали няма да се появи някой сиромас, подгонил кравата си, или пък Лазар, потеглил кучето на синджир... И когато разберат, че идва Йордан Радичков, смутени от неочакваната среща, кой знае и тенена какви ще ги забърка, а Лазар да стреля в космическото пространство вместо в кучето.

Кой знае, бърчи чело писателят и се вглежда пак в Отвъдното. А там виелиците вече скриват кучето и Лазар, шейната с ловците, огромния бухал в снега... Замитат ги, заваяват следите им, и когато тръгне следващата шейна, няма да ги открие. Но все пак, някой убива вълците и там, в неизвестността...

П.

Сигурно е съмнало, както е сигурно, че пак е зима и скрежът е нарисувал картини по прозорците: бели картини, по които се четат бялата скръб на природата, бялото и чисто успокояване на големия писател, изтощен от болестта, отпуснал маломерно тяло на постелята.

Трудно повдига глава, виденията идат на вълни, вихрушките на зимата ги замитат, само круша дивачка чернее в полето, но и тя едва мерзелее и се отдалечава в белотата на полето, в загълхналите горички и набъбнали пресни...

Отдалечаваме всичко - и лятото - знойно и прохладно, кладенче и люлка, завързана за клоната круша... Видението изчезва, появява се Гога Герасков с новацините - връща се от Париж.

Париж има, починал ден. Време е з апочивка и н аписателя.

Дошъл е многолоден свят: геронте-земляни.

Да го поведат към Вечността.

Здравко ПЕЕВ

Белин МАТИНОВ, Рисунка

90 ГОДИНИ! СВЕТИИ МНОГО, АПОСТОЛИ МАЛКО!... РУКА БЕГУНОВА – ЗАПАЗЕНА МАРКА

форма!) на най-животрептуци въпроси и вънления от деня. Първото нещо, което читателят на “Стършел”, някога любим на българите вестник, виждаше (и търсеше!) беше този манускрипт, изписан с черковнославянските знаци – той носеше хем радост от играта в разгадаването на смисъла: хем удоволствие за жаолия за критика читател, хем затрудняване политическите наблюдатели. В тази двойственост се криеше цялата прелест от изобретението на родения хуморист!

Дамян Бегунов е от “староверците”, от ония, които смятаха писателството за мисия. И че всичко, което се казва и пише, трябва да носи поука, да има морална стойност още в идеята. Затова и не е издал много книги, но е написал разкази, всеки от които може да стане новела, повест или роман. “Къща на два етажа”, “Кон на магистралата”, “Жена на хоризонта”, “Линията на живота”, “Бъди неизвестен”...

В разказите си художникът често се прехласва в рисуването на една битова или природна картина. Друг път обаче, да стресне сякаш и себе си, ще вметне остро: “Светии много, а апостоли малко!” И довършва: “Пълно е с преподобия, а безсребърници и децания – малко!”

Любимите му теми: учителството и безсребърниците! Не случайно е кръстен на единия от братята, покровители на Черногогорския манастир “Св.св. Козма и Дамян” – строен и основан, прочее, от дедите и прадедите на Дамян най-напред в Бегуновци, а после изнесен над село Гигинци. За този манастир една белгийска изкуствоведка, участничка във

възстановяването му, казва: “В него има душа!...”

Сега, когато се прощаваме с негово смирение Дамян Попасенов, Поп-николин, ексенизавемий Бегунов, ми идва наум да изброя някои негови духовни подвизи:

1. Той завършва Духовна семинария в най-тежки и жежки за това времена; 2. Той е от малкото, които не подписаха онова срамно писмо на “интелектуалци”, обявили се в защита на американските бомбардировки над Белград 3. Той е от малцината (двама-трима са!) които имаха някога куража да излязат публично в защита на минната църква “Св.Иван Рилски” в Перник – искаха да я разрушат, за да “освободят” небето около строящата се сграда на Партийния дом. 4. Продължи да учителства, дори когато столични издания вече публикуваха неговите писания...

И още някои неща забелязах сега, при препрочитане на разказите, които дъщеря и зетят му са отбрали за сборник под заглавие РУКА БЕГУНОВА ПИСА. Виждам сега, че успоредно с рука Бегунова е писала и рука Радичкова – роден прочее в същата година. И че Граово (Трънско и Брезнишко) е имало своя летописец, както по-северозапазната част на България е имала своя. Разликите? Бегунов е завършил семинарията, и една академия отгоре. Има един съвсем къси импреси – анекдоти ли, разгърнати вицове – абе, смешки, каквито днес все по-трудно раждаме: “Made in Bulgaria”, “Човек за оплакване”, “Радост у Върбанови”, “Тревога”, “Едноногката” по злободневност и актуалност нямат равни! “В утрито” ще прочетем: “Какво

Йордан РАДИЧКОВ

ВСИЧКИ ИЛИ НИКОЙ?

Малък послепис

Читателю, през живота си повече съм чел, отколкото съм писал, затова от личен опит зная, че читателят във всяко едно отношение е много по-криминален и от най-криминалния автор. Ако читателят е забелязал, пишещите криминални четива са си извоювали правото да бъдат наричани автори, а не писатели. На каква цена и с какви средства те са си извоювали това право, не зная, но във всеки случай са го извоювали. Разбира се, това не е предмет, който трябва да обсъждаме тук, защото задачата на този малък послепис е съвсем скромна - т. е. в него ние ще допълним и ще изясним само онова, което е останало тайна за читателя или умишлено е било скрито от него, за да бъде държан той под напрежение.

До известна степен читателят сам си е виновен, защото той предпочита да бъде държан в напрежение, непрекъснато да се струпват пред краката му неочакваности и подмамен от тях, сам той да забрави скъсаните нишки по време на повествованието...

...С тези няколко думи, читателю, ние можем да заключим вратата на нашата повест, през която минахме всички и не остана никой, и да хвърлим ключа в реката. Плясък на вода ще сподире запокитения в реката ключ, водно ехо и тишина...

90 ГОДИНИ! СВЕТИИ МНОГО, АПОСТОЛИ МАЛКО!... РУКА БЕГУНОВА – ЗАПАЗЕНА МАРКА

велико нещо е утрито! С петли или без петли, накрая съма и ти става ясно най-после какво трябва да правим. А и как. И с кого. Останалото е лесно.”

...Манускриптите му са не само едно хрумване, а дълбоко промишляване над нещата ... Само с няколко щрихи един бавелен сюжет засява със значение в вечността, оглежда се с очите на идните поколения. Така е в “Плещ Йеремиев”, в “Репортаж за шестия ден”, но особено в “Преди Клокотнишката битка” – тук като че ли в най-пълна мярка я има тая епичност, за която става дума.

Всъщност подборът на настоящия сборник е бил улеснен от нестарееция хумор на Дамян, от природната му дарба да се смее.

...Колко модерно-фантазно протичат някои от сюжетите: “Made in Bulgaria”, “Само с хляб”, и особено “Среднощен скандал”, в който участва и Николай Райнов! Има го и в оия “Селски празник”, в който се усещат ароматите на онова време, в което епично и поетично са така прелетени... И една надвременноност, постигната само от големи художници. В разказа “Селски огньове” тази епичност е постигната някак директно, дори поучително: “За наше село – казва писателят – войната свърши. И трябваше после още цяла година да чакаме, докато свърши и за останалия свят.” Така по онова време могат да пишат само двама: Дамян Бегунов и Йордан Радичков...А то вече е тема за дисертация!

Константин ЕЛЕНКОВ

БОГ, СКРИТ В ОБЛИКА НА ПТИЧЕ...

Боян АНГЕЛОВ

ПЛИТЧИНИТЕ НА ЗОРАТА

Защото бъдещето е човече, полуразкрепостено за съдбата, отломките на нашите предтечи се свличат В плитчините на зората. Животът придобива кръгла форма, от присите му съзят корали, натрупват се безпаметно в разлома, където някога мечти са спали. И тръгва не лавина, а лагуна, в която дремят шхуни на пирати, да дири онзи, дето я целуна и после в презнодната запрати. Сред субконтиненталния ни климат кокичетата носят бели каски и нямат намерение да имат по тялото си никакви окраски, освен зеленината на стеблото, Която Кара хората да считат, че има бъдеще и за доброто човече сред разлома на мечтите.

ВОДОВЪРТЕЖ

Магарето се инати, не иска моста да премине, под който бездната кънти и с тъмен бяс върти юзини. Там всяко чувство за стремеж стремително се изпарява над мътния водовъртеж на паралелната държава. Уж обещаваха море, а ни оставиха поточе, което сушата оре, преобразено в многоточие. Там всяка вразумена твар пустинен хралалак ще стане... Идеята е свръхтовар с криле от порив непрестанен.

ПРОВИНЦИЯ

Селска уличка с мирис на тор и пуст площад без цвята и реклама. Група старци унило говори, притеснена, че хлябът го няма. Тя е тук от нощес и до пладнe ще се вглежда в онази посока, откъдето ще бръгне досадно камionenт с хранителни стоки. И пристигнал, след миг ще стовари хляб заводски - студен и безвкусен. Ще го кулят и хората стари — хляб с гореща водича ще кусат. А следобед е вече - напича над жита и над плевели гъсти. Зад байрите облак наднича с градоносен товар на гърба си. Цяло лято не спря да вали и плодовете от блага изгниха. За протест не останаха сили в тази селска провинция тиха. Късно вечер, с чувал от умора, под ехидната луна погача ще сънуват нещастните хора своя гроб и насян ще поплачат.

БЕСОВЕ

с ръбестите си зидове и куполи коелати църквичата трикорабна напомня ми на момиче което ще се съблича църквичата трикорабна с неонабидни стволове с наоси ставорфорни смее се от иконите или не се усмихва само се удивлява на палимисеста смугъл и дъждовете кални падат по богохулника който купува свещи дъвче ги а с фитилите си сътвори огърлица за да обеси купола себе си да обеси злото да обезсили

БЛИЗОСТ

Самодива в усоните плаче, но Балканът е с много чела. Разпродали души и тела, фарисеите стават палачи. На съдбата лилавата риза кой разкъса - учуден, засмян? Кой крещи срещу нас, че таран е модерната форма за близост?! С лист от напрат превързахме зноя и сънувахме бора смолист, но животът не стана по-чист и нарекохме болката „своя“. Снегопадът за век ще открадне тайнописа на нейния вик. А злодеят ще хвърли след миг шепя сол към очите ни жадни. Ще останат следи от балада в паметта на гранита горещ... Не заменяй зората за свещ днес, когато се уча да страдам.

ПОДИР ДЪЖДА

Полепнали са по пръстта листа и вейки край сведени от тежестта на мрака пейки. Подир дъжда се освежи и ракитакът. Рояк мушници там кръжи. Там жаби квакат. Панурите - в шахматен строй - напомнят факли. Щурецът напорист - и той приглася... Как ли необходими са копнеж и път блуждаещ природата да разчетеш, да разгадаеш? Природата не е това, което гледаш, а резедава синева в ефирност бледа.

ВЕЧЕРНО СЛЪНЦЕ

Животът е, който дава. Умирането отнема. С такава мисъл нездрава потъвам в дълбока тема. Вечерното слънце влиза мраморните балкони. Старица по нощна риза безмълвно молитва рони. Ролаторът й е всичко — опора и проходилка. Наблизо шуми рекичка, до нея набъбва билка, която ще дава сила и болестите ще бори... Старицата се е свила. Тя с миналото говори. Вечерното слънце пали стените със стари снимки, Където са се събрали родители, лели, стринки; където стоят напети усмихнати офицери, професори и поети... Как място да си намери оранжевото светило и закъде да бърза, щом вече е покорило старатата своя възраст. Светилото придобива праформата на копнежа и тръгва с походка жива, и поглед към пода свежда... В поляната резедава усмихват се минзухари. Животът не се предава и в края на февруари.

ВЪЗМОЖНО Е

Поледицата не успокоява. По крехък: лед ли трябва да премина и заменя посърналата слава с посоката, където ще загина, но не от удар, а от сквернослови и от предателчета цверговидни, които са обучени, готови да лочат от злокобата по три дни и още три дни опипом да дирят заглъхващите тръпки на позора? Поледицата само трансформира в неумолимост липсата на фюра. Студено е, устойчиво студен е прибоят сив, усиливащ слепотата. Такава скръб се е събрала

в мене, че мога да разплача планината, но тя е все така непостижима, необяснима за суетността ни. Поледицата и скръбта - в тях има простор освирепял за още рани.

СЕ ЛА ВИ

Вече свиквам с това се ла ви и с това, че животът ще свърши. В паметта ми - солени тревы. С тях съдбата камата си бърше. Няма твари живителни б тях. Там и птиците вече са стари. Времената, в които живях, са безлюдни, порутени гари. Придошли са отново води. Кална сила гората пречупи. Дето беше поляна преди, днес е в корени гнили и в трупи. Не такава е другата твърд, дето всичко искри синьобяло, дето ледници жарки горят сред небе, от възторг полудяло... Означава ли този безброй, че раздират го бяс и проказа? Се ла ви! Но животът е твой и калника пълзи по перваза...

ПОСЛЕДНА РИЗА

На Иван Гранитски
Долината се вдълбава под скала зъберовласа и вода подобно лава всичко в себе си отнася — къщи, зидове и стока... Хората крещят и гинат, те съдбата си жестока с ярост и със страх проклинат... Месечината наднича изпод облака възчерен. Бог, скрит в облика на птиче, гали с полъха вечерен хората, развиделява храма разрушен и влиза в наоса му, и дарява своята последна риза.

Белин МАТИНОВ, Рисунка

Михаил БЕРБЕРОВ - 85 (1934 - 1989)

Когато се обърнеш пак навътре. Там! Всичко е. И няма, няма утре. Не е било и вчера. Всичко днес е. Пространството във тебе се изпълва от теб самия, пръснат във години, във километри пръснат. И делата - нетрайна връзка между днес и вчера и между днес и утре - о, делата: по тях ли ще се помниш ти! Едва ли. Но се усеща само щом навлезеш във себе си дълбоко. Зад нещата. Зад чувството, че ти ги притежаваш, че те са те обсебили... О, може: когато се обърнеш пак навътре...

Под орехова сянка, на масичка от мрамор, пред чаша с джин, от жегата потна - сам. Морето е далеч. В зелена рамка от кипариси и бадеми - само отломка нереална синева. Шума нестихващ на вълните даже листата са изпили... А водата на другото море от слънчев блясък е потопила в пладнето на своя прилив терасата от гранав, бял варовик, зеленината, видимия свят. Върху следи от мъртви миди - сам сред прилива от слънчева омара, пред чаша с джин, от жегата потна - сам, върху терасата от гранав, бял варовик, през себе си в нетрайното загледал, до масичка от мрамор, под орехова сянка, сред дълбините на прозрачността.

На Марин Жечев

Последно августовско слънце. Събирам го със мойто тяло. И лятото остава в мене. Задълго ли? (Ще ме затрупа - да се не плаша! - бяла зима.)

Луната в късния следобед - като от тънък смях - изгрява. Но всъщност всичко е зелено. Все още. И това ме плаши.

Ала врабците са нехайни: летят край мене те - пияни от ранно августовско грозде. А аз събирам с мойто тяло последно августовско слънце.

ПЕСЕН ЗА ПРАНЕТО

Сложи котлите със вода, коритото сложи, душата си да изпера от сбраните лъжи. Във всекидневие — тя е риза за гърдта, но нека ризата блести с красива чистота. Че всекидневния безброй от хиляди неща в уютна люлка я люля, с охолство я приспа, с лукава нежност я опи, с дребнавост я хаби, осигури й кратък сън, разглези я с хвалби и тя започна да мъжди, започна да линей. Кажй — защо ми е душа, щом тлее, а не пей? Сложи котлите със вода, коритото сложи, душата си да изпера от сбраните лъжи. Във всекидневие — тя е риза за гърдта, но нека ризата блести с красива чистота. Че ако бойни времена поискат боен стяг, от ризите ни знамена моми да шият пак.

МОНОЛОГ НА ЧУДАКА

Избрах разпятието сам. Поискях кръст да ми направят от мислите на тия, които искрено ме мразят. Поискях на кръста тежък да ме заковат с гвозден, изчукани от погледа на тия, които скрито, но искрено ме ненавиждат. И те се съгласиха. Поискях венеца трънен да ми изплетат от думите на тия, които искрено над мен злорадстват. И те се съгласиха. Когато ожаднях, поискях на красноречието на върха една голяма гъба да забият, на майка ми в съзнатe потопена. Разквасих устните си и умрях. А бях поискал да ми изкопаят гроб в сърцата си ония, които ме обичат. Те не посмяха. Тежко е да носиш гроб в сърцето! Затуй възкръснах.

Да, бавно, много бавно. Обкръжени от туй, което мразим или любим, не забелязваме. По-късно - тихо - лек лъх на вятър: и побиват тръпки. И почва постепенно, постепенно отдалечаването. Всичко скъпо: предмети, книги, пътища... О, то е било една шега, в която страсти са съдили. И ти си вярвал в нея. Сега? Сега на тебе ти остава една прозрачна глътка въздух още. И си щастлив, защото ти не знаеш коя ще е последна. Дишай! Дишай...

Белин МАТИНОВ, Рисунка

Иван ГЕОРГИЕВ

Упорито се опитвам да разгранича аргументите на мързела от трезвостта, съветите на страха от шанса, шепота на гнева от истината, гласа на Любавта от себе си. Съзрите на емоцията от силата на ролята. Търся разлика между поставената и намерената граница. Основен принцип е не съмнението, а доверието; защото съм го приел, не мога да бъда излъган. Не губя нищо, защото не притежавам нищо. Или обратното. Живее със съзнание за избор и ясното разбиране, че нямам такъв. И избирам да вярвам. Тайната Съдбата, както я наричат хората, е най-тежкият товар и най-широките криле. Носиш на гърба си своето име без ясна причина. Основание липсва. Но човек е окрилен от факта, че не е причинител. Или казано иначе - не си генериращ за самия себе си. Твоят не притежаваш генезиса, а си просто наследник. Значи по начин прекрасен ти летши върху него или те влачи към дъното.

Мислите пъргави могат да бъдат или всяка от тях да е камък в Градината, в който се спъваш. Избор измислица - дали да потънеш или отгоре да стъпиш. Защото можеш да не знаеш... и да не знаеш! Тайната в теб е и ти си във тайната, и ти я разваряш, и ти я създаваш... Тя е Кутията на Пандора и най-големият подарък, Портите на Ада и Вратичката към Рая. Тя те тегли напред и я влачиш след себе си. Ти си всичко и никой; значим и безличен. И въпреки, че нищо от теб не зависи, във бялата прелест, във черната прелест, не забравяй,

продължавай да живееш!

„МЕЛАНХОЛИЯ НА МИСЪЛТА“

Странно е. Това е състояние, което не искам да отбъгвам. Но дали наситено е с творческо богатство? Безпристрастен. Дори безстрастен. Чистото и просто наблюдение със липса на участие. Подреждам думи сякаш мисли и оценки. Умът ми е убежище за сенки, съвтралци на демони, приют за спомени, площадка за идеи и мечти. Дом на личността. Площадът е светът. (Или пък този лист.) Съзнанието е птица със стихии криле и леден е нейният полет в момента. Ледът на хладни моменти - мимолетни и правдиви... Красиви, сиви, ледени снежинки, обречени на разтопение. А птицата е просто феникс.

БУРЯ

Циклон от хаос, събран във няколко въздишки. Гръмотевици от яд реалността от погледа разделят. Злобата се стрива между зъби и юмруци. Човекът е сърцето на тази буря непрогледна. Причинена от размах на перепуда. Прекратена в стъпка на гъсеница.

КАПКА ДЪЖД ДА ИЗМОЛЯ ОТ БОГА...

Стойчо МАДЖАРСКИ - 80

КОГАТО СЛУШАМ ВИВАЛДИ

Далече останаха птиците.
А сезонът, нечакан дойде,
цветовете донесе на сенките,
от крилете им бързи оставени.
Остана далеч и жената,
която ръката ми пусна
и тръгна след тях - не можа
да живее без птици.
А на мене се падна да мога...
От востък направена сякаш
се динли тревата - пожари
от минзухари вешае.
Разпилявам мъглата с дъха си -
на дланта ми разперена капе
от рога на месеца злато.
Маестро, аз съм лъкът
на твоята стара цигулка...

КУЧЕТО

Беше колкото крило на гарван
и те кръстих с кратко име: Бък.
Ала само след година стана
по-голям и по-жесток от вълк.
Дворът се оказа много тесен,
поводът ти - прекалено къс.
От зори до мрак кънтеше бесен
лай, хвърчаха корени и пръст.
Спряха под изгърбената стряха
и петлите горди да сноват.
И дори врабците се бояха
сухият ти къшей да кълват.
Но дойде оная нощ мъглива -
беше във началото на май.
Кучката пред теб се заизвива,
със скимтене и с примамващ лай...
Поводът ти стана на парчета,
а плетът - по-нисък от трева.
Не синджир, а хиляди звънчета
тая нощ след тебе изкова...
Появи се изпокалян, кървав,
и със хлътнали от глад ребра.
И защо отново се завърна,
аз до днес така и не разбрах.
И напразно с нов синджир те вързах
и коптора нова ти сковах.
Две луни в очите ти тревожни
от тогава вече не видях...
Не тъгувай, милостта ми имаш -
пускам те, върви където щеш!
По-добре с чакали да се давиш...
На синджир не искам да умреш...

ВЕЛИКДЕН

Вали, вали.
Вече е третият ден.
Под хладните струи
гаснат подранили глухарчета.
И вятър, като ястреб се спуща
от тъмните облаци.

А наоколо кънти
хорът на земните ангели.
Боже,
мен ли оплакваш
с тия най-чисти сълзи
на окото небесно?
Но аз не съм разпнат на кръста,
а на земята...
И двата корена,
дето поклъват от монте длани,
не започват на Юда от черната пръст,
а от другата, тъмна страна
на човешката болка.
Защити ме - на нозете ми
камък Сизифов лежи.

Как да възкръсна, Господи...

СПОМЕН

Вилнее студ. Мезен* застина -
скрипти ледът от бряг до бряг.
И само моята пъртина,
в безкрайния, самотен сняг.
Избушката, с вратичка тясна,
с ръждиви панти изхриптя.
Тъма като кама ме клъцна,
до кокала ми чак опря...
Но само миг и палав пламък
сред плахи сенки затрептя.
И край опушения камък
във тъжен танц ги завъртя.
От потъмнелите полици
польхна сладък аромат -
чай, билки и от бор иглици -
забравен свят и благодат.
А вън свирепата фъртуна
развява белия си флаг.
Изчезна моята пъртина,
скрипти ледът от бряг до бряг...

**река Мезен - намира се в Коми, Русия*

МОЯТА СТАРА БОЛКА...

*Тази стара болка се върна
внезапно, невикана...
Е. Мартинес*

Моята стара болка е всичко
в тоя двор потъмнял:
аз самият, уморен, моята сянка
и денят изтънял.
И кирпичите стари, с цвят
на слама от ржъ,
със браздулки изписани от смеха
на последния дъжд.
Тя е чичопеят, кацнал на простера —
кабел ръждив,
от темела, малинакът лумнал,
тъмносеичест и див.
Тя е от роса натезала
седмоцветна дъга.
Даже въздухът свечерен, който
едва преглъщам сега...

Белин МАТИНОВ, Рисунка

ТРИПТИХ ЗА АВГУСТ

1.
Отиде си, отмина лятото —
скита в август пресипнала хлопка.
Кънти и цепи простора
на пладнето ръждива релса —
събира, трупа облаци тъмни
над църквата и площадчето селско.
Как искам дъхът на вихрушката
и на синята, влажна светкавица,
да усетя със ноздри изпръхнали
и трвожна, разсъмната зеница.
Да усетя как се изпълва съня ми
с влага и ромолене на ручей.

Но на две крачки от облака,
ядно слънце пече ли, пече...

2.
Далечна птича сянка се вие,
към върховете, нагоре ме мами.
Перо от крилете й —
трепти и се лута след нея
моята памет.
Макар че съм близо
до мъдрите скути на Бога
все ме блъска, бушува във мене
нажежена до бяло, черна тревога...
А върхът е примамка
додето човек го възседне.
После сам търкулва страха си
да издъхва в каменистата бездна...
Ала не ме оставя жежката,
до бяло тъмна тревога:
как във тоя Август безмилостен
капка дъжд да измоля от Бога...

3.
Но не идва дъждът.
Опъват селящите
брадясали, тънки гръкляни:
за всяка мъка ли, Господи,
за твоята милост
трябва да колим курбани?...
И се върти,
и се лута далечната птица,
и се спуска нажежена надолу
към полето. А то — от зной
прегоряло, настръхнало, голо...
Спри, моя памет,
луда птицо далечна,
спусни се и кацни на скалата.
Нема дъжд.
Само залезът кротко принжда —
остави да ти варакоса перата...

ВЕХНЕ В ДВОРА СЯНКА ПОЛЕГАТА

Вехне в двора сянка полегата.
Аз горчивия си гняв преглъщам —
не запомних вечерта когато
за последен път съм те
прегръщал.

А ръката ти преуморена,
тъжно във съня ти ме зарича,
да намеря малката вселена,
във която пак да те обичам.

Но кръвта ми вече е мълчание —
утай се пияната й жежка.
Онемяха сънища и чанове,
сред банална суета човешка.

Минаха сезоните през мене,
всеки с лудостта си ме прекръсти —
в жилите и в тъмните ми вени
гаснат вече стъпките им дръжи.

На какво сега да се обричам? —
грее ножът — остра, зла стомана.
И сълзата ни на две разсича.
Но за друго сила не остана...

ИЗБИВАНЕ НА КОСЪРНИ

На Христо Кацаров

Казват, че от Влашко били долетели
тия мургави разбойници. От две недели
окупираха дърветата на наште птици -
скараха се със врабци и гургулици...
Щом се съмне и се втурнат към полето,
закръстосват синевата на небето.
Но какво ли е останало за гладни птици?
Есен е. Като изплакани зеници
вехне гроздето, а в угарите черни
нито зрънце,
нито скакалец ще се намери...
Притъмнее ли, се връщат. И в листака
човките им настървено, ядно тракат...
И веднъж, във полунощ, покоят гръмна -
рукнаха сачми по покривите стръмни.
Падаха свирците и затрупаха асфалта -
цяла нощ снова жестоката совалка...

Сутринта ловците си мизиха
със вода лицата...
А единствени,
за косърите плакаха децата.

ГОСТУВА НИ ЛИТЕРАТУРЕН КЛУБ “СТАМЕН ПАНЧЕВ” БОТЕВГРАД

Албена ПЕЕВА

ПОМНЯ...

Забравих очите ти,
два питаша слънчеви лъча,
две пустинни пясъчни дюни.
Забравих косите ти,
бяла прясна - топлина за ръцете ми.
Забравих усмивката ти,
сладко-кисела ябълка.
Забравих устните ти,
топъл шоколад във монте вени,
магически обръч,
миг, спиращ живота ми.
Забравих гласа ти,
нежност, лава и лед.
Забравих нас,
несбднат копнеж на Вселената.
Помня, че те обичам,
обичах...

Василка ТЕПАВИЧАРОВА

ЕСЕНЕН ФРАГМЕНТ

Клони - мелешни ръце,
в дъжд удавени листа.
Само някое перце
в опустелите гнезда.

Лъх на есенни цветя,
скръб със радостта събрал,
се прокрадва сред мъгла
под небесния воал.

Къли на пролет в есента -
в пъпката живот стаен,
малко семенце в пръстта,

съхранили вечността,
чакат слънчевия ден,
да възкръснат на света.

Вергиния ИЛИЕВА

ПОЕМА ЗА ЖИВОТА

Обичам те до болка, мой Живот!
Дори да си сладниково-жесток,
макар и от горящите капани
да не зарастват лесно монте рани.

Обичам те, обичам те... обичам
сред пролетните ти цветя да тичам
и да посрещам лятото ти с песен,
обичам зимата и златната Ти есен.

Обичам те, безумно те обичам,
със хиляди лудешки забавления,
дори на себе си да не приличам,
потънала в греховни изкушения.

Обичам те, докрай ще те обичам
във всяко твое земно измерение,
дори като сълза последна да изтичам,
дори в предсмъртното опиянение.

Десислава ИВАНОВА

Залезно
усмивка праща пак полето...
Пролет е,
а тъй тъмно е небето.
Китните ливади унесено
в очакване очи притварят.
Имало ме е
или били сме двама
някъде така далеко,
спомен ли сме, или нечия заборава -
там отвъд ли,
или още някъде в полето...

Даринка Иванова ЛАКОВА

РОДИНО МИЛА

Родино далечна, любима.
По теб тъжа, незабравима.
Помня деня, в който тръгнах,
как в покрусата и сълзи потънах.

Там останаха род, море и поляни,
роден град, а там всички засмени,
слънцето твое, над билото спряло,
и онзи дъх на жито узряло.

Там е ароматната липа голяма,
където почитате си с мама.
Цялата градина - свежа и зелена,
бръшлянът като мек килим се стеле.

Родина моя, болка и въздишка,
стопена сол - сълзите се разливат.
Не спя, сънувам, виждам те в покой
сред род, море, цветя и летен зной.

Рим, март 2010

Деница ГОГОВА

ЗАГАДКА

В очите ми чете се,
има нещо тайно, сладко!
Тук съм, но за кратко!
И вечно да остана,
ще бъда винаги загадка.

Жеко ЖЕЛЯЗКОВ

РАЗБРАХ

Вървах към себе си,
за да стана мъдър.

Вървах към хората,
за да станат по-добри...
И исках да вляза пръв
в сърцето на една жена,
за да се науча да обичам.

Но разбрах,
че в този свят
на космична безпризорност
и атомна стръв -
прави пътища към сърцето
няма.

Всички
пътища
са
струйка
кръв!

Петю ПЕЕВ

АПОСТОЛА

Пред паметника
сняг прелита.
По бузите пълзят сълзи.
Едно дете кокчетата пита
за Левски ли пъфтят
във тези зимни дни.
А после над плета прелита
на Дякона ръка да подаде
и татко си защо ли още пита:
- От студ ли плачат
силните мъже?
Детето с времето порасна,
но врана
във душата му кълве.
Защо Апостола
като звезда угасна?
Безстрашие,
къде били са
твоите мъже?

Даринка Веселинова ПЕТКОВА

ТРИ ПРИЯТЕЛКИ

*Всички майки по света, дете имат дъщеря,
те от Бога са дарени със приятелка добра!
Народна песен*

Аз съм майка надарена
с две чудесни дъщери.
И от Бог благословена
със приятелки добри!
Те съкровище са мое,
моят смисъл на живот,
те са бъдещето, но и
всичко свято в моя род!

Те са майчина опора,
лъч прекрасен всеки ден!
С тях споделям и умора,
и надежда, и сърце!
Боже, тъй съм благодарна
за подаръка Ти скъп!
Три приятелки събра ни -
искрени до сетен дъх!

Петя ПЕТРОВА

ГУГУТКИТЕ

Когато бях малка, се люлеех на
люлка, вързана на джанка от дядо ми.
Пеех си, а съвсем близо от акациите
чувах гугутките.

Сутрин, щом се покажа на вратата,
пак ги чувах и виждах.

Изминаха тридесет години. Купихме
къща в града. Баба отдавна беше
починала, а дядо, на 94 години, една-
едва се крепеше на тояжката в село.

Една сутрин в града си мия лицето
и слушам - гугутка. Погледнах през
прозореца насреща, тя кацнала на
антената на възрастната ми съседка.

- Гу-гу-гуу, гу-гу-гуу...
Първата мисъл ми беше - село. Тъга.
Обич. И несбднатата мечта на баба да
живее при тях с дядо.

Втората ми мисъл бе въпросът -
откъде се взе тази гугутка, като вече
10 години сме в новата ни къща и не е
идвала досега?

На следващата сутрин пак дойде.
Гледах я. Слушах я и мислите ми
отлитаха на село, а сърцето ми биеше
като на птица в клетка.

И така всяка сутрин. Понякога и
на обяд идваше. Кацаше на гаража на
съседите отляво или на пристройката
отдясно, но все под прозореца ни.

Една сутрин рано звънна телефона.
Сестра ми се обади и съобщи, че е
починал дядо.

Заминахме.
Изпратихме го към вечния му дом.
Когато се приготвяхме да се
прибираме в града, леля ми каза,
пред баща ми, че ще обявят къщата
за продаване. Надявах се татко да се
противопостави на тези думи, но той
не каза нищо. Замълчах си и аз. Казах
си - сега не е моментът да се говори за
подобни неща.

Прибрахме се у дома, а две гугутки
всяка сутрин идваха пред моя прозорец
и аз се разплаквах...

Белин МАТИНОВ, Рисунка

Радка БАЕВА

* * *

Четох някъде, че най-трудният път започва с първата крачка. Така е. После е лесно: изкачваш върха стъпка по стъпка. Или... се отказваш. Знам, че е тъмен и ръбест света, непредсказуем и твърде обръкан. Като в тинеста мътна вода може да хлътнеш и да потънеш. Но вървя и не търся спасителен брод. Ще се справя! Ако имам шанс в този живот. Ако нямам трудния пъзел ще подреда в следващия си - по-мъдър живот.

* * *

Ще посрещам още много изгреви. Ще изпращам залези и нощи. ще са пълни с обич дните ми. Нощите ми ще са високосни. Ще посрещам зими снеговити, ще изпращам златокосо лято. Всеки делник ще превърна в празник. Макове ще посада и пъстри астри. Вероятно декемврийски хали ще ме будят, ще ме стряскат и в очите недоспали тъмни мълнии ще пращат; Но през май, през юни... август слънце весело ще ме погали и ще бъдат пълни с радост дните ми. И благодатни. За мечти и обич няма граници. Дойде ли му време - цветите цфти. Хайде, слагай старата си раница и към залез или изгрев нов тръгни!

* * *

На Оля Стоянова

Късна вечер. Бледи улични фенери. Той и Тя са без чадъри. Стъпват боси в кални локви. Пръска ситен дъжд. Ноември. Той и Тя - непоправимо луди скитат цял ден под дъжда и вървят по улицата „Щастие“ смешни, весели, неповторими. А дъждът вали, не спира, но не ги разделя, а сближава. Тя със поглед го прегръща, Той като на първа среща всичко й прощава. До къде ще стигнат боси?! Те не знаят и не питат. Знаят само, че са влюбени, че до края на света ще са живи и ще се обичат.

ВЪЗМЕЗДИЕТО НА ТЕЛЕРИГ

Първul и го изгледа никак предизвикателно. - Внимавайте само да не се самонараните.

Канът го потупа по гърбината:

- Първule, взел си клашника си, това е добре. Когато човек тръгне на дълъг път, трябва да има здрава, надеждна връхна дреха. При прехода през Хем може да заръми или буря да ви застигне.

Боговац усети как хладът на тежката гуня попива навътре в сърцето му:

- С моя опанджак ни роса ме плаши, ни от дъжд и гръмотевици се боя! Не ми трябва тенеке - чечена работа! - отсече той.

Гледаше го съсредоточено и канът изтъква погледа му като някакво себедоказване, но отдаде това на превъзбудата, която съпътстваше набега.

Клашникът на Първul, бе от здрав по-здрав. На ивици в кафяво и зелено, стоеше отгоре му като броня, същински щит! Не му бе нужна ризница. Изработен от стара овча вълна, дето като мине през ваяниците и става на кече, платът бе тъкан през гъсто бърдо. Дебел шаяк, всичките игли на шивача изпотроши. Затова стрела не го пробиваше, камо ли влага да пропусне. Непромокаема работа! Бръшно в него да сложиш и във вода да го потопиш, пак сухо ще си остане, духнеш ли го, ще се разпиее на прах, а няма да стои на топчета и зрънца. От този шаяк и гугла да си упиеш - не ти трябва шлем.

Едноухия пожела да го придружи. Това бе мургаво, хилаво, но пъргаво като невестулка човече, което в свадба бе загубило лавото си ух и сега чуваше само сясиното. Около него витяха какви ли не легенди и той поемаше дълбоко с гърди сладките измислици. Но най-невярната бе, че е получил раняването в люта битка. Всъщност бе си отрязал ухото сам, в пиянска препирня. Истинското му име бе Исус, но всички му викаха Едноухия или Сусо. Не рядко обаче го напъждаха със съкращението Сус, защото и на метри от него да стоиш, пак ще те опръска със слюнката си. В такива моменти той се чувстваше като прокажен. Не му се живееше. И всичко до следващото повикване: Ела, Сусо, че ми трябва. Една работа да отнемеш. Едноухия не само беше отзивчив, а и от всичко отбаваше, винаги от всичко искаше да опита. Освен това си умираше да се навира все сред пъклото на живота. Първul не прие с охота присъствието му, но Телериг наложи този човек в свитата му. Защо ли?

- Добре, ще взема това чучело със себе си, но искам да ме придружи и Лукчо - така наричаха един едър, плешест младеж, защото винаги разплакваше враговете си.

Лукчо бе човек, на когото можеше винаги да се разчита. Изпълнителен, старателен, макар и вечно намусен. Той имаше увиснали мееести клепки и буйни, извити вежди, а гъстата му брада започваше на три пръста под очите и подпираше свирепите му гледици. Взорът му пораждаше тръпки.

Изражението му не се променяше при никакви обстоятелства. Бе мрачен, зъл човек и най-вече сприхав. Разлютеше ли се, ставаше чак синкав от гняв, пред очите му падаше мъгла, млатеше, събаряше и рушеше всичко наред.

- Него исках да задържа и да пратя в ударния отряд, но нека те подсили. Ще са отлична двойка с Едноухия - похарчи го канът.

При раздялата ювигият само кратко натърти:

- Стори го, братанец! Необходимо е...

Това не беше молба, беше повеля. Тези закланателни думи съдържаха твърда решимост и вяра.

- Ще изпълня дълга си, ювиги!

Първul изглеждаше повече самонадеян, отколкото решителен и твърд, сякаш се канеше да убие Немеийския лъв* или да извърши чудеса от храброст. В този момент той се чувстваше почти равен на кана.

Щеше ли Първul Боговац да се справи? Коженият печат на безстрашието придаваше злокобност на лицето му, това хубаво, мъжествено лица, с което го бе дарила съдбата и превърнато от фаталния удар с една детска играчка, в разкривена маска. Тънките устни на Боговац се свиха в една забележима усмивка, но истинската усмивка той затаи у себе си. Почтително се поклони с притиснати до гърдите ръце. През това време единственото му око лъчеше чинопоклонно и някак гордо, с доволство. Само в дъното му се долавяше стаена зла сила, която търсеше простор. Бе болезнено честолюбив. Сега рискуваше да стане смешен и още по-уязвим, ако въобще оцелееше, но в този брутален свят нямаше как да съществуваш без илюзии.

Първul се метна на дорестия си жребен. До него, на своя кулест кон яздеше и личният му охранител Зоркия, както някои наричаха Черноглав - сложна смесица от славини, християнин, хазар и влах. Той бе преметнал през седлото два ботуша, много по-дълбоки и по-гъби от тези, с които бе обул. Крепеше ги като някаква светиня. А уж му трябваша по-непрочнодоветни, тресавищни друмища, макар да беше на кон, при това расов, силен. По-късно се разбра каква е работата. В тях имаше керамични, цилиндрични съдове с вино. Боговац - високомерен, горделив, обичаше да властва над подчинените си, но се примиря с прищявката му. Всеки със слабостите си...

Конитата на конете заглъгнаха в утринта, много преди напълно да се е развиделило. Връз чапага на Първul, обточен от широките му плещи като черга, кафявите и зелените ивици потрепваха. Така потрепваше земята при земетръс, така се полюляваха преди два-три месеца тревите и нивята от ветреца. Малкият отряд се загуби в далечината и зад конниците остана само рехаво облаче прах.

ПЕСЕНТА НА МОЛЯКА

Попътен вятър и много усмивки по дългия път! Върни се, когато светът се разлети, небето е ясно и перуники цфтят. Върни се, когато изтрие морето следите ни боси в залива тих и в очите ти топли като дар от небето синя птица волно кръжи. Върни се, защото някой те чака с натежали от обич и болка очи и пулсират самотни и нежно в мрака преживяното минало, щастливите дни. Върни се, когато пулсира живота край тебе и в тебе, богат и красив. Ще бъде на прага и ще те чакам както никой друг до сега на света. Щом чуе нашата песен - Песента на моряка, вратата ще се отвори сама.

От този ден всички живееха в напрегнато очакване. И самият Телериг доби още по-войнствен вид.

Движението на заблудителния отряд ставаше в светлина и в мрак. Пътуваха през сенките на обрасли баири и проредени сечища, дето бедата не можеше да ги върхлети изневиделица. Премосяваха панини, реки и била без да имат време да се наслаждат на природата. Над тях паяци точеха паяжините си, старяха се да опаковат цялата земя. Нишките им блестяха във въздуха, тук-там имаше цели мрежи - те пулсираха все едно се опитваха да примамят и погълнат нещо невидимо. А есента обвиваше със злато околните хълмове, сякаш дърветата изтегляха с корените златото от почвата и изковаха своите златисти листа. Изгрееше ли слънце - всичко блещеше.

Припичане - закъсняло циганско лято. Който е създад слънцето, не е бил милостив, а е мислил само за блестяща на своето творение. Първul се опиваше от миризмата на прегорляло лято, на напечен камък и на есенен благодат. В сърцето му нещо неразгадаемо пулсираше - ту го затопляше, ту го смразяваше до коварна тръпка. Привдвяхаха се бързо, все по-бързо, необисимо бързо, сякаш гонеха някаква друбини неизвестна цел. С единственото си око Първul се визираше към хоризонта, там, където билата сяха да ги погълнат и мечтателно притваряше здравото си око.

Зад тях денят се изтърколи. По здрач попаднаха на бялото. То димеше, та гледката им се стори като приказка. Но това беше само докато не ги нападнаха комарите. Едва се отърваха от най-хищните и сврени в една долчинка, недалече от бистра рекичка, устроиха бивак.

Сусо отведе коня на водопоп. Четириногото внимателно потопи бърни във водата, все едно целуваше повърхността. - Видял ли си друго животно така да пие? - попита Сусо Черноглав или Зоркия, който бе приближил. - Дори човек не изпитва такава наслада от водата. За коня чистата вода е като простора за птицата - пие и лети...

- Да, защото хората са познали виното! От него те също политат... - отвърна личният охранител на водача и потупа провесените на врата си ботуши.

А Първul Боговац, заобиколен от потискащата тишина, все се питаше: Какво ли ме очаква? В главата му зрееше коварен план. Затова се усмихна със страдалческа усмивка на полусляп човек. Отпуснат в блявовете на мечтите, той яздеше и яздеше. Опасни бяха тези илюзии, опасни и страшни...

* *Първият подиг на Херкулес, който притезсавал необикновена сила.*

Димитър ПАЛАЗОВ

Из „ШЕПОТ НА КРИЛА“

* * *

Пролетно утро.
Щъркелите донасят
деца и вечност.

* * *

На К.Великов
Велик приятел.
Споходи ли го звезден миг,
пак е приятел.

* * *

Долна Липница.
Липи нацфтели.
Селцето - чаша чай.

* * *

Юзняка - топловей
нахлу във светлата нощ.
Капчукът пошуря.

* * *

Топъл първи март.
На ревера - перепруда,
вместо мартеница.

* * *

В ранното утро
нейде птичка запя.
Браво! Изпзевари ме.

* * *

Полянка на припек.
Минзухари-пламъци.
Пожари през март.

* * *

В жегата бряста
издишва ведрина.
Де се ненаситиш.

* * *

На глухарчето
душищата отмина.
Гленно стъбълце.

* * *

Облаче ле бяло,
нагледа ли се
на непадения свят?...

* * *

Гледам безкрая.
Птица кацна вън небето.
На рамото на Бог ли?...

Бели МАРТИНОВ, Рисука

ПО СТЬПАЛА ОТ ДУМИ

В ръцете ни е българо-английската хайку антология „Отвъд думите“ / Beyond words“.

Излязла от печат под шапката на Българския хайку съюз, Хайку клуб Пловдив и Британското хайку общество. Изящното книжно тяло, дело на издателство „Фарато“, събира между кориците си 120 автори – от България, Великобритания, Ирландия, САЩ и Франция.

Отвъддумите. Там е словото. „Изкачваме се по стъпала от думи“, е казано в мото – „чак до смисъла“. (Стоянка Боянова) Изкачване се до хайку. А то е в образа на мига, в енергията на преживяването, в трайността на прозрението. Думите създават словото, както тоновете – музиката. Но защо за музиката никога не твърдим, че е отвъд тоновете? Навярно защото езикът на тона е абстрактен и директно навлиза в нейните сфери, в идеите на композитора. Музиката – най-високото стъпало на изкуството! Не може да се разкаже, да се изговори, да се върне назад към конкретното. Словото съчетава конкретните думи, за да надникне отвъд тяхната бариера. Там е поезията. Там е хайку.

Проникнем ли в него, ще почувстваме как тези шепва слова са обградени от обширни, заредени с енергия полета: пространствата на премълчаното, на неизказаното. Отвъд думите сме сами със своите асоциации. Едно и също хайку има различно звучене за всеки от нас. Всеки изпъва тези пространства с цветовете и нюанси, с преживявания, изминава по-далечни или по-близки разстояния по пътя, създава собствен разказ. Читателът. Без неговото съавторство никое хайку не може да оживее, да се създаде. Този универсална поезия, която улавя мига и ни дава възможност да потънем в дълбините му; да спрем движението, преходното, преживявайки ги отново и отново.

Антологията „Отвъд думите“ предлага калейдоскоп от образи, теми и идеи – поглед към пътя на съвременния човек. Тук ще открием многообразие от почерци и гледни точки на автори от различни поколения и от различни школи, обединени от духа на хайку.

Най-вече от неговата лаконичност, простота и правдивост. Такъв е и смисълът на подобни книги – творчески контакт и сравнение между школи и индивидуалности. Защото, явно на завещанието ни от Древна Япония принципи, днес, като световно явление, хайку носи по нещо от времето и мястото, където се създава. Днес хайку е израз на този

желан и търсен мултикултурен диалог, който носи многообразие в единството.

Преди време, като сравнявах в друга антология творческите изяви на български и на френски автори, стигнах до извода, че родните хайку поети са по-близко до литературата, френските – до камерата на оператора, търсеща повече детайли, които убият от погледа, от съзнанието, преминаващи понякога твърде бързо. Днес, струва ми се, нашите автори се приближават до тази камера, разширявайки кръга на своите обекти, като съхраняват все пак въздействието на поетичното слово. Те често търсят онези мигове, които могат да се превърнат в знаци, в символи – защото животът в своята обективност ни предлага именно такива примери. Именно конкретните примери ни носят обобщения смисъл.

Постигте от Британското хайку общество в по-голяма степен търсят експериментални форми (понякога неподлежащи на превод), създават на основата на оригиналните традиции свои изразни средства, които обогатяват възможностите за улавяне на неизразимото: еднородното хайку (моноку), така нареченото „конкрит“ (графично изобразено хайку), необичайни образи, които раздвижват въображението: снежинки / върху езика ти – / пурпурен минзухар (Мерилин Флеминг); нестандартен поглед върху обикновеното, делничното: най-дългият ден / зачервеният врат / на работника (Андрю Шимийлд). Един детайл, един контраст предизвиква размисъл: слънцето, лятото, продължителната светлина за човека на физическия труд са повод за по-голямо напрежение, за дълъг работен ден. Подобна е тематиката на следното българско, също тъй лаконично хайку: чиния супа / уморени ръце / върху масата (Лазар Топалов). Чрез детайла изграждаме цялостен образ, а от него – своя разказ за отруления човек.

Нека се спрем на още конкретни примери: здрач / пътят напред изпълнен / с алюзия за луна (Франк Уилям). По особен начин усещаме баяния здрач, свечеряване, което сякаш никога не достига до истински мрак; и мисълта за това, което се улавя от интуицията, което присъства, невидимо. А може би е само в нашия представи.

Ябълки бера / все повече светлина / из празнотата (Илиана Илиева). Става дума за есен, за зрялост – човек бере плодотвора, изминалата година (и на своето време). Дос-

тигайки до „празнотата“, до смиреното пречистване, сме все по-близко до просветлението, до хармония със себе си и със света. Близко като внушение е и следното хайку на Петър Чухов: късна есен / толкова неща / видим. Листопадът не се споменава, но късната есен подсказва: той е свършил. Нито следа от буйните празненства, от страсти и заблуди. Остава основата. Прозрението. Алюзията с човешкия живот е очевидна.

Бяла луна / над билото / удари на гонг (Антоанета Николова). В това пространствено изградено хайку, скрilo разказ в няколко думи, кръглата форма (луна, гонг), създава асоциация за оживяла древноизточна гравюра. Сетивата ни са изпълнени – със зрителни образи, със звуци, открояващи се в тишината.

На лунна светлина гарваните в различни цветове. Прекрасен образ в еднородно хайку (моноку) на Алън Самърс, който не убива само от наблюдателното око, от съзерцание. Кольо е изменчив светът, как всичко е различно в нюансите на светлината, в обстоятелствата, които ни представят животът.

Ясно нощно небе – / светлинки и от живи / и от мъртви (Дейвид Бингъм). Тук четем прозрението: небето е като земния свят, но в него съществуват релом – като равни, в обобщение – живи и мъртви, присъстващи и отсъстващи.

Неделни камбани / отлетяха глухарчетата / в летния здрач (Иванка Янкова). Така нареченото „успоредяване“ сближава два образа, свързани чрез невидими нишки, които създават впечатление за взаимна обусловеност на действително. Не отлитат ли глухарчетата от силния отекващ звън на камбаните, от тяхното движение? Абсурдна асоциация, която звучи реално, създавайки жива картина.

Преплитане на усещания и на представи има и в яркото образно попадение на Виолета Солникова, при което в тихата вечер „пълдъпчи песни ллюлет житата“, а инертното противопоставяне с възможност за многообразни интерпретации намираме в хайку от Станислава Немска: лятна вакан-

ция / до каручката на дядо / пластмасово конче.

Лозата е знакът на завръщането при Златка Тименова, носталгичният код, израз е на неизменната обич към близкия човек, който е във всичко тук, защото вече го няма: листата на лозата / дланите на татко / протегнати към моето лице. Нека почувстваме носталгията и в хайку от Илиана Стоянова: божурите ронят / листо...

след листо... / пролетна гъта. В дълбочина всяко явление разкрива своите неподозирани нюанси. Живещите сред вечните снегове ни карат да се изгубим пред незнайната и многолика същност на снега, която само привидно познаваме: бели нощи / изгубени в превода / на ескимоските думи за сняг (Зорница Харизанова).

Силен е контрастът, изразил нечий „неизказани чувства“ в хайку тристишието на Кийт Дж. Коулман: неизказани чувства .../ бил данделс / захвърлен в калта. Тук скритият разказ е особено осезаем. Безответни са чистотата и нежността, потъпкани.

Възвез за хорската участ, за куража на човека да устоява, с следното хайку от Лъчезар Селяшки: Родопско село. / Тук пътят свършва, / продължава го песен. Реалният образ (село, извисено в планината на Орфей) има и втори план: свършва пътят на материалния свят, но той продължава в изпятия от човешката душа и сърце. Така високо е и сканният параклис, където „превърща се в птица молитвата“ (Христина Панджаридис).

Деца в паника / от клетката на тигър / излита оса. С присъщото си чувство за умор, доайнът в нашата антология, изтъкнатият хайку поет Дейвид Коб, улавя момент, когато осата (също тъй на жълто-черни ивици, сякаш умален образ на тигър) на свобода е по-страшна от истинския хищник, заключен зад решетките.

Изкушението да се цитират още и още хайку тристишия е наистина голямо. Нека читателът сам да пропътува разстоянието до тях, нека стигне до онова богатство от преживявания – там, отвъд думите.

Александра ИВОЙЛОВА

„КУХНЯ НА ПЛАЖА“ – ЕДНА СГОТВЕНА РЕЦЕПТА ЗА ВКУСЕН ЖИВОТ

Няма да се разпростирам върху биографията на Ирина Александрова и нейните 13 книги, повечето от които поезия, нито върху спечелените конкурси и многобройните ѝ награди. Ще спомена само последната, защото е съвсем скорашна и си заслужава да бъде оповестена. Това е Златната монета „Писменост“ на Съвета на европейската научна и културна общност. С тази награда тя получава (цитирам от сертификата) „почетен статут на лидер с висок престиж и обществено признание в областта на културата“.

Моята цел е да представя новата ѝ книга „Кухня на плажа“ така, както аз съм я разчала и почувствала. Казах „разчала“, защото всяко произведение търси и в намира - своето тълкуване. От преразказ тук никой не се нуждае.

В добавка към това малко предисловие ще кажа, че са изключителна рядкост - само няколко на брой - издадените в България книги, които включват изкуството на готвенето като тема в едно обогатено с преживявания и размисли съдържание. Този факт може да бъде разчетен и като комплимент за току-що издадената „Кухня на плажа“, в която кулинарната тема е градивен елемент на един много по-сложен сюжет и на една много по-сложна организация на елементите в книгата.

„Далече, далече от София“ - както започва повествованието си Ирина Александрова, и далече от схлупения ѝ панелен апартамент, има една къщичка край морето. Къщичка, която аз възприемам като събирателен образ на щастие, спокойствието и радостта да си отдаден на любими занимания - в случая сладките приказки с приятелките и вкусните ястия, които ги подслаждат. Естествено, гастрономичните изживявания са за всички, а кулинарните предимно за Ирина, чийто умения са всеизвестни. Тя готви с любов и въображение - същите любов и въображение, които влага и в ароматните си емоции в стиховете. И както е и със стиховете, доверява се на добрия вкус на онези, които влизат в досег с разбирането ѝ за високата стойност на живота. Стойност, която тя непрестанно преоткрива по своя развълнуван и едновременно дълбоко философски начин. Но както ще видим в книгата, тази философия е стъпила върху здрава основа - разбирането на човешката същност с нейните лесно разгадаеми прояви като обич и омраза, приятелство, съпреживяване, но и с неизменната тяга към недокоснатото красиво, което зове, както казва Екзюпери, да го опитомим и да го направим свое.

В рецептите на нейната широко скроена руска душа неизменно присъства един нематериален продукт - желанието да зарадваш приятелите. И винаги да поръсиш ястие с щипка любов.

Такива са рецептите на авторката - те винаги имат и своето невидимо съдържание. Но не само за тях става дума в книгата. Те са просто тематичното звено, което слобоява отделните текстове в едно единно цяло. Разговори, преживявания, анекдоти, стихове – в случая прекрасни стихове, се включват органично в голямата слобка на повествованието, наречено живот. И тази слобка носи своя специфичен творчески дъх, който ни кани да седнем на трапезата на човешкото удоволствие редом с приятелите на Ирина, там, на морския бряг, където истинското и въобразяемост се сливат в оазис и видима, и невидима черта, наречена хоризонт.

Но да се върнем на тази слобка, в която свързващият елемент е вкусната храна. В книгата ще прочетем, а сигурна съм - след това и ще се възползваме от рецептите на авторката и на целия ѝ роднински кръг - от бабата до бабините правнучки. Ще почерпим добри идеи от приятелките. Ето, пред мене е Невена Маринова, която любезно предостави своето малко „имение“ за отиди и разтуха на сродните души. До мене пък е уважаваната от всички ни актриса Богдана Вульпе. И двете - героини в този кулинарен сюжет на живота. Чрез страниците на книгата ще споделят своя безценен опит легендарната Пенка Чолчева - създателка заедно със съпруга си Христо Чолчев на женския печат в България, диетоложката от Правителствена болница Ярмила Джамбазова, Юлия Шаркова - авторка на две уникални книги с рецепти, събрани при нейни пътувания из страната. Ще прочетем съветите на Ванга и Петър Дънов.

Но каквито и да са кулинарните съвети, винаги ще усещаме и упоиващия дъх на морето, неизменен спътник на преживяванията в тази „Кухня на плажа“, която гостоприемно посреща нас, читателите, с красивата си корица (впрочем цялото оформление на книгата ни вдъхва усещането за красота и изящество - качества, присъщи на съдържанието ѝ).

Морето - в него авторката е вложила цялата си поетична душа и чрез него ни отвежда в един възлешбен свят. Възлешбеност дъха не само от стиховете, но и от разказаното за преживяванията на морския бряг. Един неизменен, понякога доловим само със сетивата на душата фон. Морето е действало лице в тази плажна „пиеща“, което чрез специфичната за Ирина образност на изказа ни става по човешки близко. Цитирам: „Морето се припичаше и вълните тихо въздишаха от удоволствие“. В редовете на книгата то, морето, „полюшва златна мрежа и пръска искрящи мъниста“, а зрачът е „тъмновежд“.

Стиховете на Ирина, излети от музика и образи в неповторима смесица, ни грабват с богатството от изненадващи метафори и още по-изненадващи обрати на мисълта. Както винаги - силни образи в силни стихотворения. Сред тях е „Ескиз с магданоз“, прочетено от Богдана Вульпе.

Това стихотворение е пример как книга, посветена на кулинарията, може да бъде и потресаващо социална, когато е построена върху многообразното от

взаимно преплитачи се сюжети. Рецепти, скатани сред спомени; стихове, отрязвани с вицове... И върху тази изкуствено сладка торта - малките кисели черешки на другото, различното. На живота отвъд плажа, отвъд изгревите и залезите, отвъд трапезата с бяла покривка. Там, където е бедната старица, продавачка на магданоз, както и младата журналистка Ирина - днес вече зряла авторка, която в книгата си спомня: „Аз много работех, пишех за различни издания, за да задържа на повърхността нестабилното корабче на семейството ни.“

И ето така, чрез този спомен, настъпваме в една малка територия от автобиографията на Ирина, която да ни напомни, че някъде там, сред страниците, има и „Автохарактеристика“. В стихотворението с това заглавие поетесата изповядва цялата си същност, изтъкана от противоречия. Противоречия, които взаимно се допълват, обогатяват и доосмислят, за да се получи една еднородна смес от контрастни разцветки, наречена Ирина. И как иначе би се получила тази устояваща на суровите житейски ветрове чувствителност, това всепроникване в човешката същност, това единство на стихните, наречено поезия. Ето я цялата Ирина с всичките ѝ съставки, които - както при всеки човек - създават онова, което наричаме уникалност.

В Арапя, в неизменно търсене на самата себе си, авторката се среща с белия призрак на загинал в морето човек. Разговорите им са по-скоро монолози на този загадъчен събеседник. И ще кажа: съветите му са нейните собствени ремарки върху все още белите полета на две недописани книги - тази за собствеността на Ярмила Джамбазова, Юлия Шаркова - авторка на две уникални книги с рецепти, събрани при нейни пътувания из страната. Ще прочетем съветите на Ванга и Петър Дънов.

Този невидим, но осезаем свят - това е почвата, върху която цъфти красивото цвете на поезията. И с него Ирина окичва новата си книга - 68 страници, които тя на шега нарича „тюрлю говеч от рецепти и спомени, подправени със сос от стихотворения, вицове и афоризми“.

Ето за такъв тюрлю говеч си заслужава да постелем като за празник красива бяла покривка върху трапезата на българското книгоиздаване.

Ж Е Н А

Когато Господ сътворил земята и дал на всичко тук живот, показал им къде е Раят и седнал в синия небосвод. Уморен, със радост гледал на най-прекрасния си труд, случайно зърнал и човека самин да скита като луд.

- Пропуснал съм от нетърпение! - извикал Вечният господар. – Най-хубавото си творение оставил съм го без другар. И бързо слезъл на земята последен труд да си даде, на своята рожба и подобие другарче да му създаде.

Взел от ангелската хубост и дяволската грозота...

Взел от райската разкошност и пъклената пустота. Взел от тихий горски шепот, кога зефира тихо вей,

към него сложил урагана, що в океаните бесней. Прибавил е и лъвска сила, страхът на заека плахлив,

надменен поглед на орела и низостта на плъха сив. Взел е и от чистотата на гълъба красив и бял,

взел от мърсотата на свинята, отръска на кафява кал. Взел от овчата послушност и от магарешки инат.

От котката е взел ленивост и бързина от черен ат. Взел от патешката глупост и лисината хитрина,

към топлината студ прибавил...

От всичко туй създал ЖЕНА.

Елена ВЛАШКА

Даниел АЛЕКСАНДРОВ

ОТ СНЕЖЕН БЛЯСЪК ОМАГЬОСАН

Пенчо ПЕНЧЕВ

СРЕБЪРНА ЗИМА

Отново плочите са бели и като в чуден нощен сън, пак сребърн снежец се стели и сребърно е всичко вън. От снежен блясък омагьосан надничам през стъклото аз и гледам зима светлокоса как тихичко върви край нас. В небето сребърна луната проблясва като огледало. Заспива мълчешком земята под бялото си одеяло.

ЛУННА НОЩ

Луната запали си пак ползлия, в неонов светна светът покрай мен, селото спящо почна да грее в светло окъпано, като в приказен ден. По белите преси заподскачаха бликове, сенки се плъзнаха под дърветата пак, кучета сънени с пресипнали викове се карат на свития зад оградите мрак. Само късията, бели зугли нахлунили, са затворили всеки прозорец, врата, луната не искат да видят и нацупени, все чакат усмивката на сутринта.

Белин МАТИНОВ, Рисунка

КЪМ ВЯТЪРА

Навън вятър северен дървесата люлее, голи клони плочият и във марка чернеят. До прозореца седнал, аз заслушах тихо и плахо, как жици засвириха и песни метални запяха. Аз слушам и мисля колко светли просторите бяха, колко песни за слънцето хора и птици изпяха. Но сега почини си, полени във горите заспали и притихнал почакай пролет слънцето пак да запали.

СЪН

Сънувах сън. Сред слънчева поляна видях във бяла роба Пролетта. Блестеше тя от слънцето огряна и песни пееше за радостта. Поисках със ръка аз да погала искрящата сияйна красота, в мен пролетна искрица да запали и да прогона студа и самота. Сънувах сън. Сред слънчева поляна видях аз Пролет – нежна красота, щастлива, млада, весела, засмяна. Омаен сън, отишъл си с нощта.

ОБИЧ

Обичам те, мила, когато си с мене и няма пространства, и няма и време. Откакто любов на вратата ми тропна, аз рея се нейде извън хронотопа. Обичам те, мила, когато те няма, че в мислите винаги с тебе сме двама. Знай, няма презради и няма предели – по-силно обичам след дълги раздели. Обичам те, мила, когато се сливат мечти и реалност и форма добиват. Без глас все си шепна аз твоето име. Ела, презърни ме! Ела, целуни ме!

КОЛИЧЕСТВО, КАЧЕСТВО, СЛЕДОВАТЕЛНО

У нас БОРХЕС препраща към Библията с нейното „Последните ще бъдат първи“. Да, той невероятен, дори казал бих неправдоподобен, невъзможен, ала съществуващ аржентинец дълго време стоя (ради идеологизираност) последен между оновашните велики латиноамериканци, сиреч тях, леви, превеждахме, него избягвахме. После работата се отпусти, обрна. И рукнаха творби негови: те го на, последният стана първи. Та успях да се вреда с „История на вечността“ (подбрах от седем сборника) и „Пясъчната книга“, не броя отделни произведения другаде. Славата Борхесова плъзна во милотрагото отечество, чак стана своего рода мерило за модерност притъркването о разкази, есета, стихове, разговори на сления, възжелах мнозина да се по(на)учават от него. И тук им е грешката: не четейки Борхес ще приближат до него, разковничето е не по страниците му, а извън тях. Защото Джордж постига еди шо не човняйки готовки нечий предписания как да постигне своята неповторимост, а я създава той, сам самин. Кое е единственият начин да постигнеш нещо изключително голямо: друг път няма.

Как Хорхе Исиоро Франсиско Лунс е възрастнал в Борхес? С една огромна дарба. Тя е подадине Божие, за нейното придобиване нищичко не можем сторит: Той решава кому да отпусне колко и какво, съвсем безпомощни сме повече да изпросим. Но какво прави аржентинецът с щедро предоставената уматност? Развива, разработва, задълбочава, извисява, разширява, обогатява, в кратце: оборхесива я, по-точно, Я. Как? С мерак. Тоест с много, много четене, умишляване, дирене. Казано по нашенски: Бог помага, но в кошара не вкарва. Проникновенията, до които стига, плод са на лична подготовка, на упорит интелектуален труд: Борхес лично вкарва в собствената си кошара, без това дълготрайно действие значимо дело няма. Поговорката гласи: без мъка няма пъка, сиреч кой се мъчи, той се пъчи. Защото ако дарбата я получаваме свише, тя се нуждае от култура, че да роди стойностен плод, пък неа трябва да придобиеш ти: не от раз и мах. А в отношението към учителя долавям едно шение да поприванем от майсторька му, но: само като погълщаме блестящите му страници: без да полагаме и положим тях предходил труд, съпоставим по качество и количество с Борхесовия. Такъв подход равнозначен с хитруване, мошеничество: искам, как искам да крача по стъпките на онзи мъж чувовен, ала без да плащам тежката им цена. Уж знаем, че всяко удоволствие се заплаща, пък напираме да придобием само удоволствието. Кого мамим, нали първо себе си?

Да охкаш, ахкаш, ехкаш, ухкаш, ихкаш по Борхесови произведения и да точиш възторжени лиги, белким тъй нещичко придърпаш за твоите изделия, е все едно да вярваш, че куче, щом виси пред кебанчийница, ще осъмне кебанчия. Уви, колкото и да се облизва четириногийт, нахалост е. Поуката? Великанското дело на Борхес е айсберг: трябва да помним не само неговия видим, стърчащ над водата, смайващ обуквен дял, а и скрития, неотменимия, носещия: у Борхес ще рече възхитителен труд. Мигар като изгълташ няколкото му теб достъпни книжни тела, имаш нравствено право да се наречеш Борхесов последовател?: без да изчетеш поне колкото него? Иначе попадаш между снобещи особи, лъжещи себе си, че копаят яко в художествената словесност, зер четат Борхес, а в действителност я ровичкат отгоре-отгоре гаче кокошки. В тоя порядък опасно е да си Борхесов поклонник: ако си пред тебе искрен, доброволно се обричаш да вършиш тежък умствен труд: като учителя твой. Уви, за срам и жал, българският словесник прекалено много пести личните, с нищо заменими пориви да придобива широкообхватна и дълбочинна култура: сака малко да дава, обилно да получава. Речено простовато: с трици да лови маймуни. Впрочем Борхес писал е не досежно маймуни, а тигри. Следователно...

Румен СТОЯНОВ

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ
тел: 042/649-110 , 042/980-088, GSM 0888790135

Зам.главен редактор: Красимира БОЖАНОВА

Редактори: Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ

Издател: НЧ “Даскал Петър Иванов”

e-mail: lit_glas@abv.bg

Интернет страница: literaturenglas.com

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF

УниКредит Булбанк Стара Загора

Печат: “ЛИТЕРА ПРИНТ” АД - Стара Загора

Не се връщат и не се редактират материали!

Абонамент - само в редакцията

КРЪВ ОТ КЪРТИЦА

РАЗКАЗЪТ Е ВКЛЮЧЕН В УЧЕБНИКА ПО ЛИТЕРАТУРА ЗА 8 КЛАС НА УЧИЛИЩАТА В САЩ - ЗАЕДНО С РАЗКАЗИ НА РЕЙ БРЕДБЪРИ, ЕДГАР АЛЪН ПО, СТИВЪН КИНГ И ДРУГИ СВЕТОВНИ МАЙСТОРИ - ВСИЧКИТЕ САМО АНГЛОЕЗИЧНИ!

Евгений ЕВТУШЕНКО

ТАНКИ ИДУТ ПО ПРАГЕ

Танки идут по Праге
в затканой крови рассвета.
Танки идут по правде,
которая не газета.

Танки идут по соблазнам
жить не во власти штампов.
Танки идут по солдатам,
сидящим внутри этих танков.

Боже мой, как это гнусно!
Боже - какое паденье!
Танки по Ян Гусу,
Пушкину и Петефи.

Страх - это хамства основа.
Охотнорядские хари,
вы - это помесь Ноздрева
Совесть и честь вы попрали.

Чудищем едет брюхастым
в танках-футлярах по Праге
страх, бронированный хамством.
Что разбираться в мотивах
моторизованной плетки?

Чуешь, наивный Манилов,
хватку Ноздрева на глотке?
Танки идут по склепам,

по тем, что еще не родились.
Четки чиновничьих скрепок
в гусеницы превратились.
Разве я враг России?

Разве я не счастливым
в танки другие, родные,
тыкался носом сопливый?
Чем же мне жить, как прежде,

если, как будто рубанки,
танки идут по надежде,
что это - родные танки?

Прежде, чем я подохну,
как - мне не важно - прозван,
я обращаюсь к потомку
только с единственной просьбой.

Пусть надо мной - без рыданий –
просто напишут, по правде:
„Русский писатель. Раздавлен
рускими танками в Праге“.

23 августа 1968

Евгений ЕВТУШЕНКО (1932 – 2017) е един от големите таланти в руската поезия, макар да не е сред най-високоправствените руски писатели. Но със стихотворението си „Танкове газят Прага“, написано и разпространено веднага след нахлуването на съветските войски в Чехословакия, той завинаги си спечелва място сред световните хуманисти. Въпреки популярността на Евтушенко в България и огромната популярност на тази му творба в СССР, днешна Русия, Украйна, Чехия, Словакия, Унгария и т.н., тя досега не е публикувана на български и почти не е позната у нас. Тя не бе публикувана и по повод 50-годишнината от смазването на Пражката пролет, което с обяснима гузност почти не бе отбелязано в България през 2018 г.

В тъжната юбилейна година предложих настоящия превод на две влиятелни електронни издания, но те мълчаливо отказаха да го публикуват. Дано съображенията им са били само естетически. Ръководени от такива съображения, изданията можеха да предложат превода на именити поети като Любомир Левчев или Стефан Цанев, приятели и преводачи на Евтушенко. Това би могло да стане и в бъдеще. Все пак от началото на перестройката минаха повече от 30 години. Толкова неща са се променили...

Превод и бележки: Пламен АНАКИЕВ

ТАНКОВЕ ГАЗЯТ ПРАГА

Танкове газят Прага
в кървава зора буреизвестник.
Танкове газят правдата,
която не е вестник.

Танкове диплят редиците,
майната им на шампите.
Танкове мачкат войниците
вътре в танковете.

Боже мой, гнусно е, гнусно!
Божичко – що е допъти!
Танкове върху Ян Хус,
върз Пушкин и Петьофи!

Низост – и страхът е любов.
Хрътки ловни подушили кръв,
мелези сте вие от Ноздров
и човека, човека в калъф.

Чест ви вас не засяга.
Змей – преял, да дзепи видях
в танкове-калъфи из Прага –
с подлост брониран страх.

Ще разбереш ли мотива
тоз бич защо свисти тук?
Сецаш ли, наивни Манилов,
как Ноздров те стиска в юмрук?

Танкове гробове газят,
газят и неродени.
Кламери кабинетни лаят –
вече вериги стоманени.

А на Русия враг ли съм аз?
Че не съм ли бил щастлив
в танкове родни, в друг час
да тикам нос соплив?

Как да живея по прежнему,
шом подобно рендета
танкове сгрибат надеждата,
в тях ли са родни момчета?

Не знам до кога ще ме има,
но потомците ги моля –
моя глас да не подминат
с последната ми воля.

Да драснат над мен без боязън –
все за истината драга:
„Руски писател. Смазан
от руски танкове в Прага.“

23 август 1968

Здравка ЕВТИМОВА

В моя магазин идват малко клиенти
- оглеждат клетките на животните и
обикновено нищо не купуват. Помещението е
тясно, по-едър човек няма как да се завърти,
срещу него се протягат жаби, гущери,
червеи. Идват учители, които получават
комплект опитни животни за часовете по
биология, мяркат се и рибари, за да разровят
кутините със стръв. Ще затворя магазина,
не мога да покривам загубите. Но така съм
свикнала с тази глупава стаичка, с мрака
и миризмата на формалин. Ще съжалявам
най-много за гущерчетата, които имат очи
колкото лешени зърна. Не зная какво правят
с тези плашливи същества, надявам се, че
не ги убиват след демонстрациите.

Един ден в магазина влезе жена. Беше
малка, свита като купчинка сняг напролет.
Тя се доближи до мене. В моята тъмница
белите й ръце приличаха на умрели риби.
Не ме погледна, нищо не каза, само подпря
лакти на шанда. Сигурно не беше дошла
да купи нещо, просто й бе прилошало
на улицата. Заклати се леко, каквато
беше слаба, щеше да падне, ако не бях
хванала ръката й. Тя мълчеше. Въобще не
приличаше на моите купувачи.

- Имате ли къртици? - изведнъж запита
непознатата. Очите й проблясваха като
стара разкъсана паяжина с малко паяче в
средата - зеницата.

- Къртици ли? - спрях. Трябваше да й
кажа, че никога не съм продавала и никога
не съм виждала къртици. Жената искаше
друго да чуе - погледът й пареше, ръцете й се
протегнаха към мене. Не можех да помогна,
знаех.

- Нямам - казах. Тя въздъхна, после
изведнъж се обърна настрана без да пророни
дума. Беше свита, отчаяно се стремеше да
заглуши разочарованието в беззвучните си
стъпки.

- Ей, стойте! - викнах. - Може да имам
къртици. - Не зная защо го казах.

Тя спря. Погледна ме.

- Кръвта на къртицата лекувала -
прошепна жената. - Трябва да изпиеш три
капки.

Хвана ме страх. Мъка дълбаеше очите й.
- Поне болката за малко спирала... -
прошушна тя, после гласът й угасна съвсем.
- Вие ли сте болна? - попитах, без да мисля
с колко допълнителна тежест я мъча.

- Синът ми.

Бръчиците около прозрачните й клепачи
потрепериха. Ръцете й, изтънели като
изсъхнали клони, се дръпнаха от шанда.
Исках да я успокоя, да й дам нещо - поне
чаша вода. Тя се взираше в пода, раменете
й бяха тесни и още повече се свиваха в
тъмносивото палто.

- Искате ли вода? - Нищо не каза. Когато
взе чашата и отпи, мрежата бръчици около
очите й затрепери по-силно. - Нищо, нищо -
разбърбрих се аз. Не знаех как да продължа.
Тя се обърна и прегърбена закрета към
вратата.

- Ще ви дам кръв от къртица! - креснах.
Жената спря. Вдигна ръка към челото си
и не я сие.

Избягах в задната стаичка. Не мислех
какво правя, не ме интересуваше, че
ще я излъжа. Вътре в мрака ме гледаха
гущерите. Нямахте откъде да взема кръв.
Нямах къртици. Жената чакаше отвън.
Може би още не беше снела ръката от
очите си. Блъснах вратата да не види.
Порязах китката си с малкото ножче,
което винаги държах в чекмеджето при
моливите и хартията за писане на писма. От
раничката полека започна да изтича кръв.
Не болеше, ала се страхувах да гледам как се

изцежда в шишето. Събра се малко - сякаш
на блещукаха въглени. Излязох от малката
задна стая, забързах към жената.

- Ето ви - казах. - От къртица е тая кръв!
Тя не проговори, взря се в ръката ми, по
която все още се стичаха кървави капки.
Спуснах лакътя зад гърба си. Жената ме
гледаше, мълчеше. Въобще не посегна
към шишенцето. Обърна се към вратата.
Настигнах я, блъснах стъклото в ръцете й.

- От къртица е! От къртица е!

Взе полека шишето. Вътре като догарящ
огън блещукаше кръвта. След малко извади
пари от орфаната си, отдавна загубила
цвят чанта.

- Не. Не ща - казах аз

Жената не ме погледна. Хвърли на масата
банкнотите и тръгна към вратата. Исках
да я изпратя, или поне пак да й дам вода,
преди да си отиде. Усещах, че не й трябва,
никой не й беше необходим. Останах сама в
магазинчето. От клетките към мене гледаха
животните. Както винаги.

Есента продължаваше да засипва града
с мъгливи дни, еднакви като близнаци с
непотребните жълти листа на дърветата.
Скоро трябваше да закроя магазина. Онази
жена можеше да се върне. Знаех, че само ще
мълчи. Едва ли синът й щеше да се спаси
с кръв от къртица и все пак аз я излъгах.
Беше мразовито навън. Хората бързаха
покрай витрината на моето магазинче и
само малчугани се спираха да погледат
препарирани животни. Нямах купувачи
в този студ.

Една сутрин вратата рязко се отвори.
Оная, малката женица, влезе вътре. Затича
към мене. Исках да се скрия в съседния
тъмен коридор, ала тя ме настигна.
Прегърна ме. Беше много слаба и много
лека. Плачеше. Задържах я да не падне,
така безсилна изглеждаше. Изведнъж вдигна
лявата ми ръка. Белегът от раната беше
изчезнал, но тя откри мястото. Залепи устни
към китката, сълзите й навлажиха кожата
на ръката ми и ръкава на синята работна
престилка.

- Той ходи - изплака жената и скри с длани
несигурната си усмивка.

Искаше да ми даде пари. Беше донесла
нещо в голяма кафява чанта. Държеше ме
за ръка, не искаше да си отива. Усетих, че
се е стегнала, че малките й пръсти са по-
твърди и не треперят. Изпратих я, ала тя
дълго стоя на ъгъла - малка и усмихната в
студа. После улицата опустя. Беше ми хубаво
в магазинчето. Така сладка ми се стори
старата, глупава миризма на формалин.
Животните бяха прекрасни и ги обичах
като деца.

Още същия следобед пред тезгяха в
тъмната стая дойде един човек. Висок,
приведен, подплашен.

- Имате ли кръв от къртица? - запита,
очите му, залепнали към лицето ми, не
мигаха. Погледът му ме уплаши.

- Нямам. Никога не съм продавала
къртици тук.

- Имате! Имате! Жена ми ще умре.
Три капки само! - хвана лявата ми ръка,
повдигна насила китката, изви я.

- Три капки! Иначе ще я загубя!

Кръвта ми потече от порязаното много
бавно. Мъжът държеше шишенцето,
капките се търкаляха бавно към дъното.
После мъжът си отиде и остави на масата
пари.

На другата сутрин пред вратата на
магазинчето ме чакаше голяма тъпна хора.
Ръцете им стискаха малки ножчета и малки
шишенца.

- Кръв от къртица! Кръв от къртица! -
викаха, крескаха, блъскаха се.

Всеки имаше мъка въщи и нож в ръката.